

ชื่อเรื่อง : การศึกษาความเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต : กรณีศึกษา
พิธีกรรมการบวชของชุมชนบ้านแขก หมู่ที่ 8 ตำบลท่าโพธิ์
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย : พระเอกชัย ไชยดา

ประธานที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ

กรรมการที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ พิระสันต์

ประเภทสารนิพนธ์ : วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร 2547

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการความเปลี่ยนแปลง ของพิธีกรรม การบวชของชุมชนชาวบ้านแขก จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ในแง่ของแนวคิด รูปแบบและเนื้อหาของ พิธีกรรม ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาเป็นแนวทางในการสร้าง กรอบแนวคิดในการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(Indepht Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการบวชของชุมชนบ้านแขก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ (Analysis) แล้วนำเสนอโดยการพรรณวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า

ชุมชนบ้านแขกเป็นชุมชนเก่าแก่ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่านด้านทางฝั่งตะวันตก ห่างจาก ตัวเมืองพิษณุโลกประมาณ 12 กิโลเมตร ทางทิศใต้ ในอดีตชุมชนบ้านแขกเป็นชุมชน เกษตรกรรม มีระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมดั้งเดิม ชาวชุมชนบ้านแขกมีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับ ธรรมชาติ ประเพณีและพิธีกรรม

ชุมชนบ้านแขกเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมและวัฒนธรรม ความเปลี่ยนแปลง นั้นเกิดจากปัจจัยทั้งภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชน ปัจจัยภายในที่สำคัญได้แก่ ความต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อมของคนภายในชุมชนเอง ปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ การเกิดสงครามโลก ครั้งที่ 2 และการที่ประเทศมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โฉมหน้าของชุมชนบ้านแขกในปัจจุบัน เป็นการผสมผสานระหว่างความเป็นชุมชน เกษตรกรรมดั้งเดิมกับความเป็นชุมชนชานเมืองของเมืองพิษณุโลก แต่ถึงอย่างไรก็ตามวัฒนธรรม ธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรมที่เคยปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตยังได้รับการปฏิบัติอยู่ใน บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

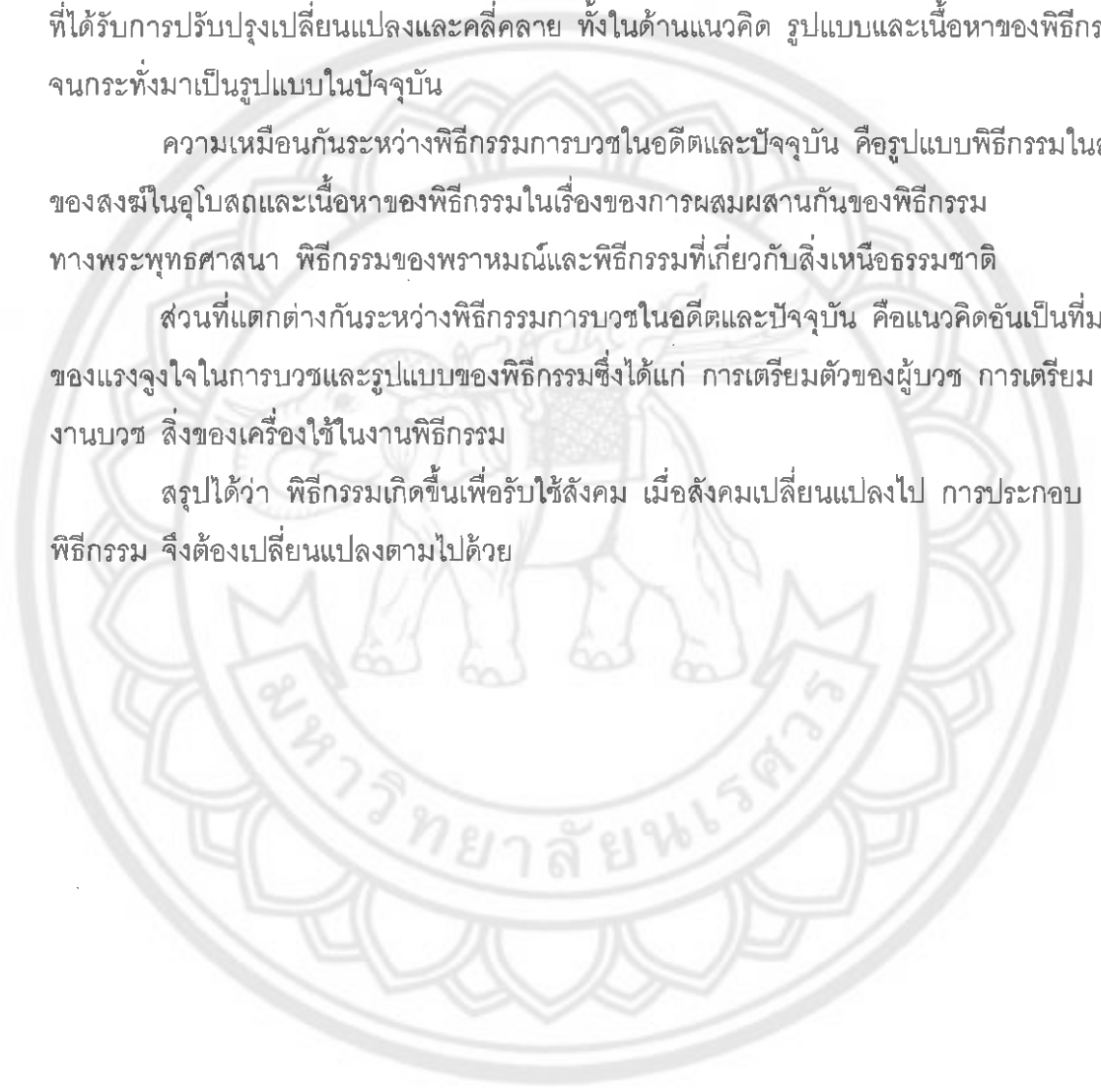
พิธีกรรมการบวชของชุมชนบ้านแขกในอดีต มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ
ผู้คนในอดีต เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนอดีต พิธีกรรมการบวชของชุมชนนี้ในอดีต
เป็นพิธีกรรมที่จะเป็นหนทางให้ผู้บวชได้ศึกษาเล่าเรียนเป็นสำคัญ นอกจากนั้นพิธีกรรมการบวช
ยังมีมิติทางภูมิปัญญาในการขัดเกลาทางสังคมอีกด้วย

พิธีกรรมการบวชในปัจจุบัน เป็นตัวอย่างหนึ่งในหลายๆ พิธีกรรมของชุมชนแห่งนี้
ที่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและคลี่คลาย ทั้งในด้านแนวคิด รูปแบบและเนื้อหาของพิธีกรรม
จนกระทั่งมาเป็นรูปแบบในปัจจุบัน

ความเหมือนกันระหว่างพิธีกรรมการบวชในอดีตและปัจจุบัน คือรูปแบบพิธีกรรมในส่วน
ของสงฆ์ในอุโบสถและเนื้อหาของพิธีกรรมในเรื่องของการผสมผสานกันของพิธีกรรม
ทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมของพราหมณ์และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ส่วนที่แตกต่างกันระหว่างพิธีกรรมการบวชในอดีตและปัจจุบัน คือแนวคิดอันเป็นที่มา
ของแรงจูงใจในการบวชและรูปแบบของพิธีกรรมซึ่งได้แก่ การเตรียมตัวของผู้บวช การเตรียม
งานบวช สิ่งของเครื่องใช้ในงานพิธีกรรม

สรุปได้ว่า พิธีกรรมเกิดขึ้นเพื่อรับใช้สังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป การประกอบ
พิธีกรรม จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

Title : A STUDY OF RITUAL CHANGES CONCERNING TO
LIFE : A CASE STUDY OF ORDAINMENT IN BAN
KHAK COMMUNITY, MOO 8, TUMBON THA PHOE,
CITY DISTRICT, PHITSANULOK

Author : Phra Akachai Chaida

Major Adviser : Assoc. Prof . Dr. Jiraporn Sathapanawattana

Adviser : Assoc. Prof . Dr. Jirawat Pirasan

Type of thesis : Master of Arts Degree in Thai Study
(M.A. in Thai Study), Naresuan University, 2004

Abstract

The objective of this study is to study a development of ritual changes in ordainment ritual of Ban Khak community in the past until the present in the view of thinking , style, and essence of ritual. The researcher used the concept concerning to social changes to be a trend of generating studying frame and data analysis. This study is qualitative research. Data were collected by observance and including to in- depth interview with villagers, observance without participation in ritual changes of Ban Khak community, and then data were analyzed, and were presented in descriptive analysis.

The results are the followings:

Ban Khak community is old. It is settled nearby the Nan river in the west side. It is far from Phitsanulok for 12 kilometers in the south. In the past this place is an agricultural community. It's life style is bound with nature, culture, and ritual.

Community changes have been happened according to social and cultural conditions. The changes are generated by both of internal and external factors in its community. Internal factor is the desire of villagers to develop the environment.

External factors are related to the W.W. II as well as the national plan to develop the economy and the society.

Nowadays, Ban Khak community is mixed between being an old agricultural community and being a suburb of Phitsanulok. However, its culture and ritual which are practiced since the past are still practiced within the context of social and cultural changes.

The ordainment ritual of Ban Khak community in the past was relatively consistent with life style of people in the past to respond their needs. In the past ordainment ritual had its aim to educate the ordained. Moreover, it had cultural role on socialization as well.

The ordainment ritual at the present is an example of various rituals of this community which is improved, changed, and developed positively in its concept, style, and essence.

The similarities between the ordainment in the past and the present are the style of ritual in the part of monk's participation in the temple, and the essence of ritual mixing of Buddhism, Brahman, and animism.

The differences between the ritual in the past and the present are the aim of the ordained, and the ritual's styles concerning on the preparation of becoming monk, a task on preparation of the ordainment ritual, and things used in the ritual.

It can be concluded that the ritual is generated to serve the society. When the society is changed, the ritual is changed as well.